

AVIOR

Kakskeelsete materjalide kasutamine
sisserännanud õpilaste lapsevanemate
kaasatuse suurendamiseks: kuues Euroopa
riigis läbi viidud juhtumiuuring

Koondaruanne

Lühendatud aruande projekti koostas dr Ellen-Rose Kambel, 26.08.2019

Sisukord

Sissejuhatus	2
Aruandest	3
Sisserännanud õpilaste lapsevanemate kaasatus	3
Juhtumiuuringute eesmärk	4
1. Metodoloogia	5
1.1 Tegevusuuring	5
1.2 Osalevad koolid, õpetajad, lapsevanemad ja õpilased	5
1.3 Uuringuga seotud väljakutsed ja piirangud	7
2. Tulemused	7
2.1 Materjalide valik	7
2.2 Lapsevanemate kaasatuse suurendamine	9
2.4 Muud mõjud	9
3. Järeldused	10
Viited	12
Lisa: Küsimuste loetelu	13

Sissejuhatus

2018. aasta oktoobrist 2019. aasta märtsini osalesid 48 lasteaeda ja algkooli kümnest Euroopa linnast ja külast eksperimendis, mille raames lapsevanemad ja õpetajad tegid üheskoos tööd mitmesuguste kakskeelsete materjalidega.¹ Mõnedes kohtades tulid lapsevanemad kooli ja lugesid tervele klassile enda emakeeles lugusid ette, õpetaja aga kordas lugu kooli õppekeeles. Teistes koolides arutasid õpetajad lapsevanematega, milliseid materjale lapsega koos õppimiseks koju kaasa viia. Ühel nädalal võis see olla sõnamäng, milles tuli pilte kokku viia nii emakeelsete kui kooli õppekeeles olevate sõnadega. Teisel nädalal lahendasid õpilased vanematega oma emakeeles liitmis- ja lahutamisülesandeid. Pärast arutasid lapsevanemad ja õpetajad tehtud töö tulemusi. Mõnda lapsevanemat paluti ja mõni pakkus end vabatahtlikult materjalides parandusi tegema, kui tõlge oli poolik või kui materjalid olid õpilase kodus räägitavast keelest erinevas dialektis. Eksperimendi algatasid Erasmus+ fondist rahastatava 3-aastase projekti AVIOR partnerid.

¹ Juhtumiuuringud viidi läbi Horvaatias Kuršaneci ja Macineci külas, Eestis Tallinnas ja Tartus, Saksamaal Kölnis ja Hassfurdis, Kreekas Thessalonikis, Itaalias Torinos ja Hollandis Amsterdams ja Rotterdamsis.

Aruandest

Selles aruandes võetakse kokku ühe AVIORi eesmärgi täitmise raames kõigis kuues riigis läbi viidud juhtumiuuringute tulemused. Eesmärk oli suurendada sisserännanud lapsevanemate kaasatust nende laste õpiprotsessidesse, julgustades õpetajaid ja lapsevanemaid aktiivselt värskest tõlgitud kakskeelseid ressursse kasutama ja luues õpetajate ja lapsevanemate vahelisi koostöövõrke. Aruanne põhineb aruannetel, mille koostasid projektipartnerid: NEPC (Horvaatia), Praxis (Eesti), Farafina Instituut (Saksamaa), Lääne-Makedoonia Ülikool (Kreeka), Terremondo (Itaalia) ning Risbo ja Rutu SA ühisaruandel (Holland).

Sisserännanud õpilaste lapsevanemate kaasatus

Ulatuslikud uuringutulemused tõestavad, et lapsevanemate osalemisel laste hariduse omandamises on positiivne mõju lapse kognitiivsele arengule ja õppetöö tulemustele (Santos jt 2016; Van Driel, Darmody ja Kerzil 2016; Wilder 2014; Hill ja Taylor 2004). Kaasatuse viis võib oluliselt varieeruda. Lapsevanemad võivad näiteks vabatahtlikult kooli väljasõitude ja pidude korraldamisel abiks olla, külastada koolietendusi ja kohtuda lapsevanemate koosolekutel lapse õpetajatega. Muude, akadeemilise tööga seotud tegevuste seas on lapse kodutöö tegemise jälgimine, lapse aktiivne abistamine koolitöö tegemisel või kooli tulemine, et abistada lugemise või muude tegevustega.

Hiljutises Euroopa koolides õppivate sisserännanud õpilaste integratsiooni uuringus märgiti, et peaaegu kõigis Euroopa haridussüsteemides tunnustatakse, et koostöö õpilase vanemate või peredega on sisserännanud õpilaste eduka integreerumise tagamiseks hädavajalik (Eurydice 2019). Sama uurimuse andmetel räägivad Euroopa koolide juhid aga, et kooli õppekeelest erinevat keelt kõnelevad lapsevanemad osalevad oma laste kooli töös vähem.

Miks osalevad sisserännanud õpilaste vanemad vähem oma laste hariduse omandamise protsessis?

Üks probleemidest on see, et ootusi lapsevanema osaluse osas nähakse ja kirjeldatakse sageli universaalsetena, ent tegelikult põhinevad need kultuurist tulenevatel normidel, täpsemalt kooli ja ümbritseva keskkonna normidel. Seetõttu ei pruugi need alati ühtida erineva kultuurilise taustaga lapsevanemate hinnangul sobiva osalemisega. Näiteks õpetaja jaoks võib lapsevanema kaasatusele viidata see, kui lapsevanemad käivad sageli koolis ja osalevad kooli tegevustes, ja kui lapsevanem seda ei tee, võivad nad kergesti järeldada, et ta ei ole oma lapse haridusteest huvitatud. Samas ei pruugi nad olla teadlikud sellest, millises ulatuses lapsevanemad perekeskonnas koolitöös osalevad (Bower ja Griffin 2018; Bezcioglu-Göktolga ja Yagmur 2018).

Ka juhul, kui lapsevanema kaasatus *vastab* ootustele, ei pruugi õpetajad seda nii näha või ei pruugi aru saada, et nende endi käitumine ei võimalda sisserännanud lapsevanemal õpetaja eelistatud viisil osaleda. See ilmnes Hollandis läbi viidud uurimusest, milles võrreldi Türgi lapsevanemate ja Hollandi õpetajate nägemusi (Bezcioglu-Göktolga ja Yagmur 2018). Leiti, et Hollandi õpetajad olid Türgi lapsevanemate suhtes kriitilised ja väitsid, et lapsevanemad ei tule kooli abi küsima ega osale tegevustes. Türgi lapsevanemate sõnul olid nad aga sageli õpetajate nõu kuulda võtnud, värvates näiteks laste hollandi keele oskuse parandamiseks eraõpetajaid. Õpetajad ei olnud sellest teadlikud. Lisaks ütlesid Türgi lapsevanemad, et

Õpetajatele ei meeldi lapsevanemad, kes ei räägi hästi hollandi keelt, et õpetajad ei luba neil omavahel türgi keeles rääkida, isegi mitte õpetaja jutu tõlkimiseks. Seetõttu ei soovinud mõned lapsevanemad kooli külastada.

Kui lapsevanemad ja õpetajad kõnelevad erinevaid keeli ja on erineva kultuurilise taustaga, on suhtlemine ilmselgelt mõlema jaoks raske. See väljakutse on veelgi suurem juhul, kui kool ei aktsepteeri kodus kõneldavaid keeli. Paljud Euroopa õpetajad ei ole kursis uuringuga, mis näitas, kui kasulik on mitmekeelne haridus, mille hulka kuuluvad ka kodus kasutatavad keeled, mille puhul kõneldakse näiteks mitut keelt läbisegi (Herzog-Punzenberger, Le Pichon-Vorstman ja Siarova 2017).² Arvatakse, et koduse keele kasutamine võib õpilasi õppetöös takistada ja neid segadusse ajada. Tegelikult on tõestatud, et õpilaste terve keelilise repertuaari arendamise toetamine aitab neil paremini omandada kooli õppekeelt ja tagab ka õpilaste suurema emotsionaalse heaolu (Collier ja Thomas 2017). Õpetajate kavatsused võivad olla head, ent lapsevanemad võivad kooli keelepoliitikat tõlgendada nende keelilise ja kultuurilise identiteedi tõrjumisena, mis toob kaasa suhtluse katkemise (Bezcioglu-Göktolga ja Yagmur 2018).

Eeldati, et kui õpetajatel ja sisserrännanud lapsevanematel lastakse koos tööd teha ja kakskeelseid õpperessursse kasutada, saavad õpetajad teada, millega lapsevanemad kodus tegelevad, lapsevanemad tutvuvad aga lähemalt koolis toimuva õppeprotsessiga, mis tõhustab lõpuks nende vahelist suhtlust ja parandab sisserrännanu/vähemusrahvuse taustaga laste õpitulemusi.

Juhtumiuuringute eesmärk

Juhtumiuuringute keskne küsimus oli: kuidas saab AVIORi kakskeelseid materjale kasutada mitmekeelsete sisserrännanu/vähemusrahvuse taustaga laste vanemate õpilaste õppetöösse kaasamise toetamiseks, eriti kirjaoskuse ja matemaatika osas?

Juhtumiuuringute konkreetsemad eesmärgid olid järgmised:

- Kuues riigis mitteametlike lapsevanemate ja õpetajate vaheliste koostöövõrkude loomine, fookusega sisserrännanud laste kirjaoskuse ja numbrite tundmise omandamisel esimestel õppeaastatel.
- Sisserrännanu taustaga lapsevanemate kaasatuse suurendamine koolis toimuvasse õppeprotsessi ja nende teadlikkuse tõstmine nende laste õppeprotsessidest ja nende enda rollist laste esmase numbrite tundmise ja kirjaoskuse arendamisel.
- Poliitikaloojate, koolijuhtide ja õpetajate teadlikkuse tõstmine sisserrännanud laste lapsevanemate õppeprotsessis osalemise võimalustest ja seda takistavatest asjaoludest.
- Poliitikaloojate teadlikkuse tõstmine kakskeelsete ja emakeelsete materjalide klassiruumis kasutamisega seotud takistustest ja võimalustest ning avatud (või avatuma) suhtumise propageerimine strateegiatesse, millega kaotatakse emakeele toetamise ja mitmekeelse õppetöö läbi põhivahetusest ja teistest rahvustest laste saavutuste vaheline erinevus.

² Ühes kommunikatsioonisüsteemis mitme keele kasutamine on didaktiline strateegia, mida võib kirjeldada kooli õppekeele ja laste emakeelte vahele silla ehitamisena. Teistesse keeltesse kui probleemi suhtumise asemel vaadeldakse neid väärtuslike teadmiste allikatena. Õpetajad lähtuvad sellest, mida õpilased oma emakeeles juba teavad, ja lastele õpetatakse, kuidas oma teadmisi rakendada (Le Pichon ja Kambel 2017; García ja Wei 2014).

1. Metodoloogia

1.1 Tegevusuuring

Esmalt kavatseti juhtumiuuringutes kasutada „tegevusuuringu“ meetodit: õpetajatel, lapsevanematel ja (võimaluse korral) koolidirektoritel oleks palutud koguda teavet eesmärgiga leida vastus kesksele küsimusele, st *Kuidas saab AVIORi kakskeelseid materjale kasutada mitmekeelsete sisserännanu/vähemusrahvuse taustaga laste vanemate õppetöösse kaasamise toetamiseks, eriti kirjaoskuse ja matemaatika osas?*

Praktikas osutus tegevusuuringu meetod liiga keeruliseks. Suur probleem oli ajapuudus, mille üle kaebasid nii õpetajad kui lapsevanemad. Nende probleemide ületamiseks jagati materjalid õpetajatele ja õpetaja ülesandeks jäi nende tutvustamine lapsevanematele. Mõne aja möödudes võtsid projekti koordinaatorid õpetajatega taas ühendust ja küsisid tagasisidet. Tagasiside kogumiseks viidi mõnikord läbi fookusgrupi intervjuud ning seda koguti telefoni, e-posti ja Skype'i intervjuude teel. Kõigile osalejatele anti suuniseks küsimustik (vt lisa). **Kreekas** jälgisid projekti koordinaatorid ka klassis tehtavat tööd.

Juhtumiuuringud viidi läbi perioodil 2018. aasta oktoobrist 2019. aasta märtsini (4-5 kuud).³

1.2 Osalevad koolid, õpetajad, lapsevanemad ja õpilased

Kokku osales uuringus 43 õpetajat 12-st algkoolist ja lasteaiast. Õpetajad tegid koostööd 69 lapsevanema ja 213 4–8-aastase lapsega.

Tabel 1: Osalevad koolid, õpetajad, lapsevanemad ja õpilased

Riik	Koolide arv	Õpetajate arv	Lapsevanemate arv	Õpilaste arv	Vanuserühmad
Horvaatia	2	4	20	20	5–7 ja 6–8 a
Eesti	2	8	9	9	4–8 ja 7–9 a
Saksamaa	2	8	16	48	5–7 a
Kreeka	2	2	4	4	4–6 a
Itaalia	2	12	10	122	5–7; 8–9; 10–11 a
Holland	2	9	10	10	4–6
Kokku (võrreldes kavandatuga)	12 (12)	43 (48)	69 (48)	213 (240)	

³ Ühes Saksamaa koolis viidi juhtumiuuring läbi 2018. aasta novembri ja 2019. aasta jaanuari vahelisel perioodil, teises koolis katsetati materjale 2019. aasta mais ja juunis.

Õpilaste etniline taust ja kõneldavad keeled

Projektipartnerid valisid etniliselt ja keeleliselt väga mitmekesise õpilaskonnaga koolid. Tavaliselt oli tegemist koolidega, millega partneritel oli juba varasem suhe. Enamik koolidest asuvad madala sissetulekutasemega naabruskondades ja õpilaste lapsevanemad kuuluvad „traditsioonilistesse“ immigrantide rühmadesse või on riiki saabunud hiljuti. **Horvaatias** moodustasid enamiku mõlema kooli õpilaskonnast lapsed, kelle vanemad kuuluvad mustlaste vähemusrahvuse rühma ja kõnelevad bojaši keelt.

Tabel 2: õpilaste ja õpetajate etniline taust, kõneldavad keeled ja materjalide koostamiseks valitud keeled

Riik	Õpilaste etniline taust	Kõneldavad keeled	Õpetajate etniline taust	Materjalide keeled
Horvaatia	roma	bojaši, horvaadi	horvaat, roma päritolu õpetajaabi	bojaši
Eesti	venelane	vene, eesti ja teised	eestlane	vene
Saksamaa	süürlane, afgaan, venelane, türklane, itaallane, portugallane, kreeklane, nigeerlane, iraanlane, iraaklane	araabia, vene, albaania, türgi, kreeka, poola, itaalia, portugali, hispaania (peamiselt arabia ja vene)	sakslane; õpetajad, kelle emakeel on türgi või arabia keel	araabia, vene, albaania, türgi, kreeka, poola, itaalia, portugali*, hispaania* (peamiselt arabia ja vene)
Kreeka	albaanlane, iraanlane, roma (türgi keelt kõnelevad)	albaania, farsi, türgi	kreeklane	albaania, farsi*, türgi
Itaalia	nigeerlane, marokolane, hiinlane, egiptlane, rumeenlane, albaanlane, peruulane	Itaalia, inglise, albaania, hiina, rumeenia, hispaania	Itaallane	itaalia, inglise, arabia, hiina, rumeenia*, hispaania*
Holland	türklane, marokolane, poolakas	türgi, arabia, berberi, poola	hollandlane	türgi, arabia, poola

* NB: (*) tähistatud keeltes ei olnud AVIORi materjale, ent õpetajad ja lapsevanemad lisisid need ise.

1.3 Uuringuga seotud väljakutsed ja piirangud

Projektipartnerid seisid juhtumiuuringute läbiviimisel silmitsi erinevate väljakutsetega:

- **Praktilised takistused:** need olid peamiselt seotud projekti eksperimentaalse iseloomuga. Mõned materjalid ei olnud juhtumiuuringute läbiviimise ajaks veel päris valmis (nt kujundus ei olnud veel lõplikult teostatud) ja materjalide erinevatesse keeltesse kohandamisel tekkis tehnilisi raskusi. Teisalt osutus see mõnikord teretulnud võimaluseks lapsevanemaid suuremal määral projekti kaasata.
- **Nii õpetajate kui lapsevanemate ajapuudus:** see oli tõsine kitsendus, millele projektipartnerid viitasid. Aega nappis nii projekti tutvustamiseks enne sellega alustamist, kui projekti lõpus ja käigus tagasiside kogumiseks.
- **Suhtlemine lapsevanematega:** see väljakutse esines eelkõige madalama sotsiaalmajandusliku taustaga lapsevanemate puhul. Väga suur abi oli lapse emakeelt vallanud õpetajaabidest (Horvaatias) ja lapsevanemate koordinaatorist (Hollandis).

Uuringu piirangud

Projekti koordinaatorid ei olnud tavaliselt kohal, kui materjale klassis või kodus kasutati ning pidid täielikult toetuma osalejatelt saadud tagasisidele. Küsimustikku ei kasutatud igal poolt järjekindlalt. Projektipartnerid otsustasid kasutada paindlikumat lähenemist ja kogusid erinevatelt osalejatelt andmeid siis, kui said: e-posti teel, telefoni teel või koolimaja koridorides kõndides. Siiski saime hea ettekujutuse materjalide kasutamisest ja sellest, kas nende kasutamine aitas seatud eesmärgi saavutada.

2. Tulemused

Nagu sissejuhatuses mainitud, viidi juhtumiuuringud läbi eesmärgiga selgitada välja, kas AVIORi kakskeelsed materjalid võiksid suurendada sisserännanu taustaga lapsevanemate osalust nende laste õppeprotsessis.

2.1 Materjalide valik

Koolid said valida 10 erinevat tüüpi kirjaoskuse ja numbrite õppimise materjali vahel: kakskeelsed jutud, sõna- ja matemaatikamängud, õppetundide kavad õpetajatele koos soovitusetega mitmekeelsete tegevuste korraldamiseks ja mitmed temaatilised sõnadega plakatid klassi seinale riputamiseks (vt tabel 3).

Tabel 3: Valitud AVIORi materjalide ülevaade

	Kirjaoskus	Kirjeldus:	Valija:
1	Keelemängud (Bingo, Sõnade moodustamine, Värvide loendamine, Sõnade otsimine, Kolme sõna pusle)	Kakskeelsed mängud mitmesuguste tegevuste jaoks, et julgustada last mõlemas keeles oma sõnavara kasutama.	Kõik
2	Sõnaplakatid (14 erinevatel teemadel plakatit, nt kehaosad, nädalapäevad, puu- ja köögiviljad)	Kakskeelsed sõnadega plakatid.	Kreeka, Holland
3	Šokolaadikook Hawaiil	Illustratsioonidega lugu valjusti ette lugemiseks. Sama lugu on tõlgitud mitmesse erinevasse keelde.	Eesti, Saksamaa, Itaalia, Holland
4	Eriline tibu	Lugu kaasamise ja kõrvale jätmise teemal ning erinevad keelelised tegevused.	Kreeka, Itaalia, Holland
5	Mitmekeelsete sõnaloetelude loomine (õppetunni kava)	Õppetunni kava õpetajatele klassis erinevate keelte võrdlemiseks ja grammatikatunni täiendamiseks.	Saksamaa, Kreeka, Itaalia
6	Tarkvararakendused lugude ja teiste klassis läbi viidavate tegevuste loomiseks (õppetunni kava)	PowerPointi fail selgitustega, kuidas kasutada kolme erinevat (tasuta) tarkvararakendust koos lastega lugude loomiseks ja klassis erinevate keelte võrdlemiseks.	Mitte keegi
7	Kuula ja tegutse: keha (õppetunni kava)	Erinevate keelte õppimise selgitamine füüsiliste tegevuste kaudu (täielik füüsiline reaktsioon (Total Physical Response – TPR)).	Eesti, Kreeka
Arvutamine			
8	Matemaatikakaardid	Kakskeelsed matemaatikamängud võrdluste (suurem/väiksem) ja tehete (liitmine, lahutamine, korrutamine jne) harjutamiseks	Horvaatia, Eesti, Kreeka, Holland
9	Matemaatika, loomulikult! I osa	Kakskeelsed matemaatikaülesanded algajatele	Kreeka, Holland
10	Matemaatika, loomulikult! II osa	Kakskeelsed matemaatikaülesanded vanematele / edasijõudnud õpilastele	Mitte keegi

2.2 Lapsevanemate kaasatuse suurendamine

Kõik projektipartnerid kinnitasid, et materjalid tõepoolest tõstsid lapsevanemate osalust ja kaasatust oma laste hariduse omandamise juures ja koolis toimuvates protsessides. AVIORi materjale kasutanud **Horvaatia** lasteaiaõpetajad arvasid, et nende suhtlus lapsevanematega oli tõhusam kui iial varem. See oli tingitud asjaolust, et materjalid näitasid lapsevanematele, et õpetajad väärtustavad lapse emakeelt ja seega ka tema kultuuri, võimaldades õpetajal samal ajal lapsevanemaga paremini ühendust luua. **Itaalia** õpetajad arvasid, et see eksperiment on väga kasulik moodus nende lapsevanemate kaasamiseks, keda on tavaliselt raske kaasata, sest propageeritakse lapsevanemate aktiivset rolli lapse hariduse omandamisel. Leiti, et see meetod on „hea alguspunkt stabiilse suhte loomiseks ning tulevikus suhtlemiseks õpetaja ja lapsevanema vahel“. Üks **Hollandi** õpetaja kirjutas: „Lapsevanemad osalevad oma lapse hariduse omandamisel rohkem. Ma näen neid koolis rohkem ja lapsevanemad esitavad mulle küsimusi ka teiste kooli õppematerjalide kohta (peale AVIORi materjalide). Ma näen, et koostööl lapsevanematega on positiivne mõju lapse arengule.“

„Raskesti kättesaadavad“ lapsevanemad

Mitmed projektipartnerid mainisid, et materjalidest oli abi ka suhtluse parandamisel nende lapsevanematega, keda nad nimetavad „raskesti kättesaadavateks“. **Saksamaal** tuli näiteks kooli üks araabia keelt kõnelev ema, kes ei olnud kunagi varem kooliga seotud tegevustes osalenud, ja luges klassile araabia keeles ette šokolaadikoogi jutu. Õpetaja arvates oli see väga suur saavutus. **Hollandis** tegi üks kool teadlikult otsuse töötada „raskemini kättesaadavate“ lapsevanematega. Kool märkas, et lapsevanemad hakkasid materjalidega töötamise tulemusel tihedamini koolis käima ja, nagu eespool mainitud, kontakt õpetajatega paranes oluliselt. **Horvaatias** mustlastest lapsevanemate puhul olid tulemused eriti lootustandvad, sest mustlased on Horvaatias sageli raskes olukorras ja kõrvale jäetud. Üks õpetajate seas leviv väärarvamus on, et mustlastest lapsevanemad ei hooli oma laste hariduslikest saavutustest, lapsevanemad ise aga kahtlevad enda võimetes, eriti juhul, kui nad ise on vähe haritud. Lapsevanemad kogesid selle projekti kaudu, et suudavad lapsi kodus toetada.

Oluline järelendus, milleni jõudis üks **Hollandi** koolidirektor: „Lapsevanema seob kooliga õppekava. Lapsevanemad vajavad põhjust koostöö tegemiseks, oma mugavustsoonist välja tulemiseks. See projekt pakub selle põhjuse, see loob ühenduse, et lapsevanemate, õpetajate ja lapse vaheline kolmnurk saaks ladusalt toimida.“

2.4 Muud mõjud

Kooli ja kodu vahelise suhte parandamise kõrval oli AVIORi kakskeelsete materjalide kasutamise eksperimendil ka teisi, ettenägematuid mõjusid.

Lapsevanemate ja laste suhte paranemine

Kreekas meeldis lapsevanematele väga, et lapsed oskasid neile kreekakeelseid sõnu ja fraase „õpetada“ ja aitasid neil endil nii paremini kreeka keelt kõnelema õppida. **Horvaatias** nägi enamik lapsevanematest bojaši keelt esimest korda kirjalikul kujul. Lapsevanemad arvasid, et „see oli lõbus! Õppisime ka ise mõnda sõna õigesti hääldama. Seega õpime koos lastega. Ja mängime õppimise käigus!“

Parem teadlikkus ja ülevaade mitmekeelsusest

Enamik **Horvaatia** õpetajatest ei kõnele bojaši keelt ja ei luba lastel koolis bojaši keeles rääkida. Õpilastel ja lapsevanematel oli teise keele õppimise osas mitmeid ekslikke arvamusi, muuhulgas arvati, et lastele oleks kõige parem, kui koolis kõneldaks ainult horvaadi keelt, et bojaši keele rääkimine takistab neid horvaadi keele hästi kõnelema õppimisel, et lapsevanemad peaksid lastega kodus horvaadi keeles rääkima ja et lastel, kes horvaadi keelt ei valda, ei saa koolis hästi minna. Paljud lapsevanemad õpetavad lastele, et koolis ei tohi bojaši keelt kasutada. Pärast töötuba, mille käigus lapsevanematele ja lastele tutvustati AVIORi materjale, ütlesid õpetajad, et saavad nüüd paremini aru „emakeele säilitamise tähtsusest üldisel arengu ja õppimise eesmärgil“.

Saksamaa õpetajad täheldasid, et paljud lapsed ei julgenud eriti teiste ees oma vanemate keelt kasutada. Nad ei olnud oma vanemate emakeeles lugema õppinud ja jäid tagasihoidlikeks, sest ei olnud kindlad, kas teise keele rääkimine on puudus või eelis. Materjalid aitasid mõnel lapsel mõista, et see on tegelikult kasulik.

Rohkem kontakte erinevate lapsevanemate vahel

Eksperiment parandas ka erineva keelelise ja kultuurilise taustaga lapsevanemate vahelist kontakti. Seda märgati **Hollandis**, kus lapsevanemad rääkisid, et tavalised suhtleksid nad ainult endaga sama keelt kõnelevate lapsevanematega, ent nüüd töötasid ka koos teiste lapsevanematega.

Lapsevanemate enesekindluse suurendamine

Viimaks suurendas AVIORi projekt ühiskonnas väga tõrjutud seisundis olevate lapsevanemate enesekindlust. **Horvaatias** tundsid mustlastest lapsevanemad end uhkena. Enamus lapsevanematest nägi esimest korda bojaši keelt kirjalikul kujul. Õpetajapoolne AVIORi materjalide tutvustamine näitas lapsevanematele, et kool peab neist ja nende lastest lugu. **Hollandis** julgustas AVIORi projekt ühte juba 30 aastat tagasi Hollandisse kolinud ema viimaks hollandi keele õpinguid alustama.

3. Järeldused

Projektis üritati kasutada kakskeelseid materjale lapsevanemate ja õpetajate vahelise suhtluse parandamiseks, et parandada mitut keelt kõnelevate sisserännanud õpilaste olukorda. Tulemused näitavad, et see lähenemine oli edukas: kuue riigi projektpartnerid ütlesid, et pärast kolme kuni viie kuu vältel materjalide klassis ja kodus kasutamist suhtlesid lapsevanemad ja õpetajad omavahel rohkem ja nende suhted olid paranenud. Projektiga kaasnes ka lapsevanemate ja laste suurem omavaheline kaasatus, õpetajate ja õpilaste vahelise suhte paranemine ja isegi erinevatest keelerühmadest lapsevanemate suhete paranemine. Projekt tõestas ka, et koolidel on võimalik jõuda madalama sotsiaalmajandusliku taustaga ja kooli õppekeelt väga piiratud määral kõnelevate „raskesti kättesaadavate“ lapsevanemateni. Seesugused lapsevanemad tulid esimest korda kooli ja osalesid aktiivselt tegevustes, mis suurendas nende enesekindlust.

Saadud õppetunnid ja mõned soovitusel:

- Õppekava on ühendav lüli kooli, lapsevanemate ja õpilaste vahel.

- Lapsevanema kultuurilisest identiteedist ja pärandist lugu pidavad akadeemilised tegevused, näiteks kakskeelsed tegevused, võivad suurendada vastastikust mõistmist ja seega parandada lapsevanemate ja õpetajate vahelist suhtlust.
- Lapsevanema kaasatus ei tähenda alati, et teda peab koolis tihti „näha olema“; kodus läbi viidavad tegevused, milleks lapsevanemad ei pea koolis kohal käima, võivad olla sama väärtuslikud ning samuti lapsevanemate ja laste suhteid parandada.
- Õpetajate ja lapsevanemate koostöös läbi viidavate tegevuste väärtus võib lisaks tulemustele peituda ka protsessis. Kui lapsevanematel palutakse aidata materjale tõlkida või vigu parandada, võivad nad tunda, et neid tunnustatakse kui eksperte, mis võib tõsta nende enesekindlust ja aidata suhet õpetajaga veelgi parandada.
- Tegevused ja materjalid ei pea olema eriti kallid ega uhked, lihtsate mängude ja lugudega on võimalik väga palju saavutada.
- Õpetajatele mitmekeelse hariduse eelistest ja sisserännanud laste koduse keele tähtsusest õppeprotsessis rääkimine on äärmiselt oluline.
- Väga tähtis on ülekoormatud õpetajaid toetada, näiteks värvates õpetajaabisid, kes räägivad õpilastega sama keelt ja on sama kultuurilise taustaga, või kasutades lapsevanemate koordinaatoreid. Tunnustada ja toetada tuleks ka mittetulundusühingute ja sisserännanute organisatsioonide rolli koolide abistamisel.
- Kakskeelsed õppematerjalid tuleks teha kõigis Euroopa Liidu liikmesriikides võimalikult paljudes keeltes nii õpetajatele kui lapsevanematele tasuta kättesaadavaks. See võib toetada ka koos vanematega läbi mitme haridussüsteemi migreeruvate laste õppeprotsessi.

Viited

- Bezioglu-Göktolga, I. & Kutlay Yagmur (2018). The impact of Dutch teachers on family language policy of Turkish immigrant parents. *Language, Culture and Curriculum*. <https://doi.org/10.1080/07908318.2018.150439>
- Bower, H. & D. Griffin (2018). Can the Epstein Model of Parental Involvement Work in a High-Minority, High-Poverty Elementary School? A Case Study. *Professional School Counseling*. <https://doi.org/10.1177/2156759X1101500201>
- Collier, V.P., & Thomas, W.P. (2017). [Validating the power of bilingual schooling](#): Thirty-two years of large-scale, longitudinal research. *Annual Review of Applied Linguistics*, 37, 1-15.
- European Commission (2015). *Language Teaching and Learning in Multilingual Classrooms*. Luxembourg. doi: 10.2766/766802
- Eurydice (2019). European Commission/EACEA/Eurydice. *Integrating Students from Migrant Backgrounds into Schools in Europe: National Policies and Measures*. Eurydice Report. Luxembourg: Publications Office of the European Union.
- García, O. & L. Wei, (2014). *Translanguaging: language, bilingualism and education*. New York: Palgrave Macmillan.
- Herzog-Punzenberger, B., Le Pichon-Vorstman, E. & Siarova, H., (2017). *Multilingual Education in the Light of Diversity: Lessons Learned*, [NESET II report](#), Luxembourg: Publications Office of the European Union, 2017. doi: 10.2766/71255.
- Hill, N. and Lorraine C. Taylor (2004), [Parental School Involvement and Children's Academic Achievement: Pragmatics and Issues](#). *Current Directions in Psychological Science*. Vol. 13, No. 4, pp. 161-164.
- Le Pichon, E. & E.R. Kambel (2017). Meertalige strategieën, taalonzekerheid en rekenen met anderstaligen: voorbeelden uit Suriname. [Multilingual strategies, language insecurity and math with multilingual children: examples from Suriname] In: Orhan Agirdag & Ellen-Rose Kambel (eds.), *Nederlands Plus. Meertaligheid en onderwijs*. [Dutch Plus. Multilingualism and Education] Amsterdam: Boom Uitgevers, 2017.
- OECD (2018). [The resilience of students with an immigrant background: factors that shape well-being](#). on the perception of family support and control, school satisfaction, and learning environment.
- Santos, M.A. et al., 2016. Academic performance of native and immigrant students: A study focused on the perception of family support and control, school satisfaction, and learning environment. *Frontiers in Psychology*, 7 (1560).
- Smit, F., Driessen, G., Sluiter, R. & Brus, M. (2007). *Ouders, scholen en diversiteit. Ouderbetrokkenheid en –participatie op scholen met veel en weinig achterstandsleerlingen*. Nijmegen: ITS. Radboud Universiteit Nijmegen.
- Smit, F., Sluiter, R. & Driessen, G. (2006). *Literatuurstudie ouderbetrokkenheid in internationaal perspectief*. Nijmegen: ITS. Radboud Universiteit Nijmegen.
- Sneddon, R. (2008). *Magda and Albana: Learning to Read with Dual Language Books*. *Language and Education*, 22(2), pp. 137-154.
- Van Driel, B., Darmody, M. and Kerzil, J., 2016. *Education policies and practices to foster tolerance, respect for diversity and civic responsibility in children and young people in the EU*. NESET II report. Luxembourg: Publications Office of the European Union.
- Vogels, R. (2002). *Ouders bij de les. Betrokkenheid van ouders bij de school van hun kind*. Den Haag: Sociaal en Cultureel Planbureau.
- Wilder, S. (2014) Effects of parental involvement on academic achievement: a meta-synthesis, *Educational Review*, 66:3, 377-397, DOI: [10.1080/00131911.2013.780009](https://doi.org/10.1080/00131911.2013.780009)

Lisa: Küsimuste loetelu

Küsimused lapsevanematele ja õpilastele:

1. Kas olete kahe viimase nädala jooksul (ühte) AVIORi materjali kasutanud?
2. Missugust materjali kasutate? (kui kasutate mitut mitmekeelset materjali, vastake küsimustele iga materjali kohta eraldi)

Küsimused LAPSEVANEMATELE:

Materjal A (kirjutage, mis materjaliga on tegemist)

1. Millal materjali kasutasite? Miks just seda?
2. Palun kirjeldage olukorda: kellega ja kus kasutasite (koolis/kodus?)
3. Mida te materjalist arvasite?
4. Mida teie laps sellest materjalist arvas?
5. Kas materjali oli raske kasutada? Miks?
6. Mis teile selle materjali juures meeldis ...
7. Kas materjal aitas teil eesmärgi saavutada / uurimusküsimusele vastuse leida? Kuidas?
8. Palun kirjeldage enda muid asjakohaseid kogemusi! Sooviksime väga teada!

Küsimused ÕPETAJATELE:

1. Missugune on olnud teie ja lapsevanemate vaheline kontakt?
2. Millal materjali/materjale kasutasite? Miks just seda/neid?
3. Palun kirjeldage olukorda: kellega ja kus (koolis/kodus?)
4. Kas materjal aitas teil lapsevanematega suhelda? Aga õpilas(t)ega?
5. Millised on teie kogemused selle materjali kasutamise kohta: kas saate anda positiivset või negatiivset tagasisidet?
6. Mida lapsevanemad sellest materjalist arvasid?
7. Mida õpilane/õpilased sellest materjalist arvas/arvasid?
8. Kas suhtlete nüüd lapsevanemate ja õpilas(t)ega rohkem?
9. Kas materjal aitas teil eesmärgi saavutada / uurimusküsimusele vastuse leida? Kuidas?
10. Palun kirjeldage enda muid asjakohaseid kogemusi! Sooviksime väga teada!